

СПІЛЬНЕ ФІНАНСУВАННЯ В РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Розвиток воєнно-економічного співробітництва України в умовах глобалізації воєнної економіки, визначення курсу держави на Євроатлантичну інтеграцію вимагає дослідження особливостей спільного фінансування та виробництва озброєнь в НАТО з метою створення законодавчої бази щодо діяльності банківської системи в цій сфері.

В сучасних умовах існують певні особливості спільного фінансування та виробництва озброєнь країнами НАТО:

1. Акумуляція всіх коштів та ресурсів на оборонні цілі та їх подальший розподіл в одній структурі НАТО не здійснюється. Кожна країна за узгодженими напрямками формує та оснащує національні збройні сили, які при необхідності повністю або частково можуть бути підпорядковані НАТО. Спільне фінансування здійснюється щодо забезпечення щоденної діяльності спільних структур, а також проектів, що представляють спільний інтерес для всіх держав-учасниць.

2. Організація спільного фінансування та виробництва озброєнь в НАТО регулюється законодавством та угодами.

3. Створено кілька механізмів, що координують виконання міждержавних програм озброєнь.

4. Спільне фінансування та виробництво озброєнь, в тому числі із зовнішніми партнерами, має в основі спільний принцип, який визначається як «справедливий оборот» (*juste retour*)), тобто має забезпечуватися баланс обігу фінансових і матеріальних ресурсів між країнами.

5. Спостерігається значне зростання спільного фінансування та виробництва озброєнь з 1990-х рр. через зменшення витрат на оборону та зростання вартості озброєння та військової техніки (ОВТ).

6. Висока частка цивільної продукції фірм-виробників ОВТ за відсутності спільного оборонного бюджету НАТО сприяє як спільному фінансуванню та виробництву озброєнь, так і більш ефективному впливу транснаціональних компаній на національні уряди.

7. Важливим фактором збільшення спільного фінансування та виробництва озброєнь є зростання витрат на сучасне військове обладнання в бюджетах більшості країн НАТО.

8. Створенню трансатлантичного оборонного ринку сприяє великий оборонний бюджет США.

9. Політичні та воєнні фактори мають значний вплив на спільне фінансування та виробництво озброєнь в НАТО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій щодо цієї проблеми свідчить про суперечливість висновків щодо стану та перспектив розвитку спільного фінансування й виробництва озброєнь країнами та економічними суб'єктами НАТО.

Разом із ствердженнями, що в Європі практично відсутня національна воєнна промисловість, а її функції виконує багатонаціональна структурна [1], відзначається, що незважаючи на певне зростання рівня інтернаціоналізації після закінчення холодної війни, він досі залишається відносно обмеженим [4].

В той час, коли компанії-виробники ОВТ різних країн НАТО намагаються поєднатися, реструктуризоватися та вимагають збільшення витрат на ОВТ, національні уряди все ще визначаються, за яку обороноздатність їм варто платити та яким чином зберегти конкурентне середовище у воєнному виробництві.

Найбільш проблемним є співробітництво європейських країн НАТО із США. Але проблема не в меншому фінансуванні оборони європейськими країнами НАТО порівняно із США. Основна частина воєнних витрат в Європі направлена більшою мірою на створення робочих місць, збереження моделі неефективних «збалансованих» національних оборонних структур [2].

На думку європейців, усередині НАТО торгівля озброєннями вже довгий час штучно блокується через домінуючий статус США та їх небажання ділитися новітніми технологіями [3], лобіювання у Палаті представників США закону, що змушує оборонне відомство «купувати американське» («buy American») [5].

Таким чином, розвиток воєнно-економічного співробітництва України в нових умовах вимагає відповідного реформування банківської системи.

Література

1. Західноєвропейська модель Збройних Сил і досвід країн-членів та партнерів НАТО в галузі трансформації оборонної сфери: практичні можливості для України: Матеріали Міжнародного семінару — К., 2001. — С. 18.
2. Мерри Е. Delenda est NATO // США. Канада. Економіка — політика — культура. — 2003. — С. 56.
3. Хагелін Б., Веземан П., Веземан С. Поставки основних видів звичайних озброєнь // СІПРІ 2000. — К.: Заповіт, 2001 — С. 332.

4. *Шьон Е., Вайдахер Р.* Виробництво озброєнь // СІПРІ 2002. — К.: Заповіт, 2003. — С. 366.

5. *Hill L.* Moves to block straitjacket «buy American» law // *Jane's Defence Weekly*. — 2003. — 30 July. — P. 4.

І. Б. Юрченко

Київський національний економічний університет

ЗАЛЕЖНІСТЬ КОЛИВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ВІД ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА В СУСПІЛЬСТВІ

Валютна діяльність, як будь яка інша господарська діяльність, обумовлена суб'єктивною поведінкою людини, в даному випадку банківських менеджерів, що приймають рішення в даній сфері. На поведінку менеджерів впливають як внутрішні чинники економічної діяльності банку, так і зовнішні чинники економічного та інституціонального характеру. До інституціональних чинників відносяться політичні рішення різного ієрархічного рівня, законодавство, менталітет, культура, нормативні акти уряду тощо. Сучасна економіка на відміну від економіки початку ХХ ст. в значній мірі залежить від політичних та інших інституційних чинників.

На поведінку людини великий вплив має інституційне середовище суспільства, яке включає менталітет, традиції, звичаї, правове поле, політичні рішення уряду тощо. Так, наприклад, необмежена свобода паралельного існування долара, євро і гривні на національному валютному ринку, створює передумови для вільної легалізації тіньових доходів, тим самим забезпечує мотиваційний механізм відтворення тіньового капіталу. Видача заробітної плати в двох валютах: офіційно в гривнях і не формально — в доларах США, безмежність валютних обмінів готівкою, їх анонімність є інституціональною основою відтворення тіньового капіталу. Запровадження в 1973 р., після відміни Бреттон-Вудської угоди, плаваючих обмінних курсів відкрило ще одну можливість валютних спекуляцій на валютному ринку. Штучно завищені чи занижені валютні курси гривні під видом коливання попиту та пропозиції валют на валютному ринку спонукає банки до ризикованих операцій з одного боку, а з другого — до тіньового вилучення доходу завдяки прихованню дійсної валютної різниці.